УДК 72.071.1:929 Симеоновић В. (049.32)
72.03(497.11)“19“(049.32)

ПРИКАЗ МОНОГРАФИЈЕ: *ВОЈИН СИМЕОНОВИЋ – АРХИТЕКТА И ПИЛОТ*

САЊА КИПРОСКИ

Истраживања развоја југословенске архитектонске сцене двадесетог века обогаћена су монографијом *Војин Симеоновић – архитекта и пилот*, аутора Иване Симеоновић Ћелић, Милана Миловановића, Ивана Р. Марковића и Саве Поповића.[1] Рецензенти књиге су др Нађа Куртовић Фолић, др Ирина Суботић и Хајна Туцић. У монографији је осветљен и прегледно изложен животни пут и пројектантски опус архитекте Војина Симеоновића (1900–1978), чије је стваралаштво оставило значајан траг у престоничком градитељству двадесетог века. Објављена крајем 2022. године, у издању Музеја „Цептер“, ова публикација представља резултат вишегодишњег рада аутора на проучавању и критичком сагледавању примарних и секундарних извора, а затим и њиховој систематизацији.

Тумачење дела архитекте Симеоновића је до 1999. године било фрагментарно осветљено у домаћој научној историографији, када је Хајна Туцић својим дипломским радом започела темељитија проучавања ове теме.[2] Публиковањем монографије продубљена су иницијална истраживања о архитекти, до сада претежно усмерена на валоризовање његовог међуратног опуса, док је паралелно сагледано и његово професионално формирање у области пилотирања.

Монографија *Војин Симеоновић – архитекта и пилот* систематизована је на 348 страница и употпуњена илустративним прилозима високог квалитета, од којих је већи део први пут јавно презентован, што доприноси њеној посебној вредности. Основном наративу, функционално одељеном на два поглавља, од којих друго садржи две веће и низ мањих потцелина, претходи *Пролегомена* (стр. 6–7), у којој је Ивана Симеоновић Ћелић изложила разлоге и подстицаје за формирање монографије. Након основног наратива следује *Резиме* на енглеском језику (стр. 313–317), а затим и *Апендикс* који обухвата *Каталог радова* (стр. 319–324), *Изворе и литературу* (стр. 325–330), *Списак скраћеница* (стр. 338), *Индекс* (стр. 339–342) и *Садржај* (стр. 343–345). Обезбеђујући лакше коришћење публикације, *Индекс* у великој мери доприноси њеном квалитету. Структура монографије конципирана је тако да омогући прегледан увид у целовити опус архитекте Симеоновића, као и функционално кретање кроз основни наратив, без неопходности строгог праћења установљеног тока књиге.

У првом поглављу, насловљеном *Војин Симеоновић (1900–1978): животни и радни елан* (стр. 9–74), хронолошки су изложени биографски подаци о Војину Симеоновићу, као и развојни ток његове пилотске и архитектонске каријере. Након употпуњавања знања на студијском путовању у Италији 1924. године, као и дипломирања на Техничком факултету Универзитета у Београду (1925), истакнуто је да започиње формативни период арх. Симеоновића у приватном бироу арх. Александра Ђорђевића (1926–1930), а наставља се радом у бироу арх. Миладина Прљевића (јун 1930 – март 1932).

Година 1932. наведена је као прекретница, јер су тада били остварени услови за отпочињање самосталног пројектантског рада Симеоновића. У свом атељеу, у Улици кнеза Милоша, он је активно радио до краја Другог светског рата, када се, услед промене друштвено-политичке ситуације, запослио у државној служби. Паралелно с прегледним излагањем свих пројеката архитекте Симеоновића, темељитије елаборираним у наредним целинама, приказан је и развој његове пилотске каријере. Анализа постепеног напредовања у пилотским чиновима, употпуњена је фотографијама војних униформи Симеоновића, које је протумачио проф. Чедомир Васић.

Поглавље *Градитељски опус Војина Симеоновића* (стр. 75–312) подељено је на две веће целине: *Градитељски опус архитекте Војина Симеоновића између два светска рата* (стр. 81–245) и *Градитељски опус после Другог светског рата (1945 – 1975)* (стр. 247–311). Обе целине разложене су на низ мањих потпоглавља, у којима су протумачени његови доприноси југословенској архитектонској сцени.

Услови развитка урбаног пејзажа Београда (1919–1941) (стр. 77–78) и *Две генерације градитеља Београда* (стр. 78–80) представљају уводне сегменте другог поглавља, у којима је приказано стање архитектонског фонда Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца након Првог светског рата, као и место које су градитељи заузимали у тој структури.

Тумачећи његов опус развијан у периоду између два светска рата, у сегменту *Нереализована конкурсна решења (1924–1939)* (стр. 82–100), изложено је деветнаест југословенских архитектонских

конкурса на којима је арх. Симеоновић учествовао, или се на основу сачуване обимне конкурсне документације, смештене у приватној заоставштини, може претпоставити његово учешће. Врло често је на конкурсима суделовао у сарадњи с арх. Прљевићем, а њихови заједнички пројекти су готово увек били високо награђени. Значај овог поглавља огледа се у осветљавању једног фрагмента конкурсне праксе у Краљевини Југославији, док истовремено репрезентује арх. Симеоновића као продуктивног и креативног ствараоца.

Најобухватнија је целина *Реализовани пројекти (1932–1942)* (стр. 101–216), у којој је темељито протумачено тринаест пројеката архитекте Симеоновића. Највећа пажња посвећена је анализи његовог првог реализованог објекта, згради Дома Аеро клуба у Београду (1932–1935). Аутори су прегледно приказали историјат формирања *Српског Аеро Клуба* 1921. године, као и ток конкурса за израду идејне скице објекта. Сагледан је урбанистички положај грађевине у простору, протумачене су основе различитих етажа здања, као и просторни распоред и репрезентативно уређење унутрашњости. Изведене су детаљне дескриптивне и стилске анализе фасадних платна, чиме је закључено да је композициона целина објекта врло слојевита, те да на јединствен начин обједињује елементе класичног и модерног. Кроз анализу објекта приказане су креативност и аутентичност пројектантског израза архитекте Симеоновића. Истакнуто место у монографији добила је и вила Олге Крсмановић у Београду, *први стамбени објекат резиденцијалне архитектуре у грађевинском опусу аутора*, београдска вила Раде Петровића, његово *најрепрезентативније грађевинско остварење у опусу приватних објеката*, као и стамбена зграда Александра Недељковића у Београду, која представља *један од антологијских примера престоничке архитектуре с краја тридесетих година 20. века* и *круну међуратне пројектантске каријере архитекте Војина Симеоновића*. Сваки од ових објеката, као и Дом Аеро клуба, добио је темељите дескриптивне и стилске анализе екстеријера, као и распореда унутрашњих простора и ентеријера.

У наредној целини, *Нереализовани наручени пројекти* (1931–1941) (стр. 222–242), приказано је девет пројеката стамбених зграда или породичних вила у Београду, који упркос иницијалним плановима, на крају нису изведени према Симеоновићевим идејним концептима. Указујући на креативну имагинацију архитекте, ови пројекти доприносе изградњи целовите слике о његовом делу, те представљају незаобилазан елемент тумачења.

У сегменту *Реконструкције, доградње и адаптације* (стр. 243–245) приказана је продуктивност арх. Симеоновића, који је у међуратном периоду био ангажован и на овом пољу. Као изузетно успешан пројекат адаптације и доградње, сагледан је рад Симеоновића на породичној кући Радомира Брашована у Београду. Упркос малом броју реализованих доградњи и адаптација, ова целина је значајна јер представља сведочанство о његовој свестраности у међуратном периоду.

У оквиру целине *Грађевински опус после Другог светског рата (1945–1975)* (стр. 247–311), након уводног дела насловљеног *Изазови обнове и изградње југословенског грађевинског фонда после Другог светског рата* (стр. 247–248), у којем је образложен друштвено-културни контекст развијан у новој политичкој констелацији Југославије, изложени су *Реализовани пројекти (1945–1963)* (стр. 249–281) и *Нереализовани пројекти* (стр. 282–300) Војина Симеоновића. Значај ових сегмената огледа се у осветљавању његових архитектонских доприноса у послератном периоду, који до сада у домаћој историографији нису били целовито сагледани и протумачени.

По затварању свог пројектног бироа, Симеоновић је 1945. године ступио у државну службу, где је активно радио на обнови и изградњи престонице. У оквиру целине *Реализовани пројекти (1945–1963)* анализирано је осам репрезентативних објеката, од којих за неколико вишеспратница, попут стамбене зграде у Булевару краља Александра 72–78 (1947–1949), или стамбене зграде у Добрачиној 5–9, није сачувана пројектна документација, те је њихова анализа остварена тумачењем изведених грађевина на терену. Посебну пажњу завредела је и

стамбено-пословна зграда НИП „Политика“ у Београду, оцењена као *компактна, чврста и добро избалансирана целина*.

У сегменту *Нереализовани пројекти*, сагледавањем седам пројеката, приказани су Симеоновићева оригиналност, дисциплинованост и преданост пројектовању и након Другог светског рата. Посебна целина, *Обликовање намештаја* (стр. 300–311), посвећена је тумачењу овог сегмента Симеоновићеве делатности. До изражаја је дошла његова наклоност детаљима, жеља за обликовањем највеће могуће функционалности сваког елемента намештаја, као и тежња ка задовољењу афинитета наручилаца.

У овој монографији први пут су представљени живот и дело архитекте Војина Симеоновића у целини, чиме су обогаћена истраживања новије српске архитектуре. Допринос монографије је у систематизацији досадашњих истраживања, као и презентовању нових сазнања о делатности архитекте Симеоновића. У циљу дефинисања јединственог архитектонског рукописа аутора, сваки његов пројекат је темељно анализиран. Пажња је посвећена дескриптивним и стилским анализама фасадних платна, али и њиховим основама, просторном распореду и унутрашњем уређењу објеката. Услед тенденције да се прегледно прикажу обим и ширина опуса арх. Симеоновића нису извршене компаративне анализе с пројектима савременика у Југославији, нити тумачени шири утицаји на архитектонски рукопис аутора.

У сагледавању целовите делатности архитекте Симеоновића, као и у публиковању великог дела документације из његове приватне заоставштине, лежи највећи значај монографије. Она ће представљати незаобилазни ослонац и полазиште за монографске студије о појединачним објектима, као и за сва даља проучавања пројектантске делатности Војина Симеоновића. Оригинална и функционална концепција монографије, њен репрезентативни дизајн, као и високи квалитет штампе допринели су њеној вредности. Неопходно је упутити похвале издавачу за препознавање значаја пионирске монографије о истакнутом архитекти Симеоновићу, којом је дат допринос истраживању историје југословенског градитељства.

Сања Д. Кипроски,
историчар уметности, докторанд
Универзитет у Београду – Филозофски факултет
sa.kiproski@gmail.com

НАПОМЕНЕ:

1] Нажалост, два аутора монографије су преминула. Уважени архитекта Милан Миловановић је преминуо крајем 2021. године, док је историчарка уметности др Ивана Симеоновић Ћелић напустила животну сцену у марту 2023. године.

2] Дипломски рад је одбрањен на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду 2001. године, а након тога и публикован у националном часопису *Наслеђе* 2008. године.